

Aktiverande styrdokumentDatum:
2020-06-24Diarienummer:
KSN-2019-03302Beslutsfattare:
KommunfullmäktigeDokumentansvarig:
Idrotts- och fritidsnämnden

Program för elitidrott

Översiktsplan

Mål och budget

Program

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Uppsala kommuns arbete med elitidrott har fyra målområden.

Livslångt idrottande. Elitidrott är en fas i ett livslångt idrottande. Uppsala erbjuder möjlighet till elitinriktad idrott i gymnasieskolan, smidig övergång till satsning på dubbla karriärer inom elitidrott i kombination med universitetsstudier eller yrkesliv.

Moderna elitföreningar som engagerar och som kan förändras i takt med omvärlden bidrar till Uppsalas utveckling och tillväxt.

Inkluderande elitidrott som är socialt, ekonomisk och ekologiskt hållbar.

Jämställdhet för en framgångsrik idrott. I Uppsala ska kvinnor och män ges lika möjligheter att idrotta på elitnivå.

Programmets målområden ansluter till och stöttar det pågående förändringsarbete inom hela idrottsrörelsens, Strategi 2025.

Programmet för elitidrott är ett kommunövergripande program som beskriver Uppsala kommuns långsiktiga arbete med elitidrotten. Programmet sätter ramarna för insatser och prioriteringar inom kommunens arbete med elitidrotten. Det lägger också grunden för kommunens samverkan med externa parter genom att skapa en målbild för vad det innebär att ha en hållbar och jämställd föreningsdriven elitidrott.

Syfte

Programmet för elitidrott i Uppsala syftar till att tydliggöra inriktningen för Uppsala kommuns arbete riktat mot elitidrott. Programmet pekar ut områden där kommunkoncernen behöver stärka sitt arbete för att bidra till genomförande av programmet. Det syftar också till att ange kommunkoncernens förhållningssätt till och samverkan med elitidrotten.

Omfattning

Programmet vänder sig till hela kommunkoncernen, både nämnder och bolagsstyrelser. Programmet ska verka styrande i planering, budgetering, uppföljning och i genomförande av kommunens verksamhet. Programmet gäller till och med 2030. En handlingsplan prioriterar åtgärder som ska genomföras för att nå målen. Kommunstyrelsen följer upp handlingsplanen årligen per augusti.

Ansvar, genomförande och spridning

Frågor kring elitidrott är en angelägenhet för flera av Uppsala kommuns nämnder och bolagsstyrelser. Samsyn och samverkan mellan berörda parter är nödvändig för att genomföra programmet. Ytterst ansvarar nämnder och bolagsstyrelser för att programmet implementeras. Idrotts- och fritidsnämnden ansvarar för den interna samordningen och spridningen. Alla politiker och tjänstepersoner ansvarar för att säkerställa att arbetet för att uppfylla programmets mål systematiskt implementeras i respektive verksamhet

Definition och begrepp

Elitidrott

Inom idrotten innebär elit de individer eller lag som finns bland de bästa inom sina idrottsgrenar, men det finns dock inte på nationell nivå någon vedertagen definition av begreppet elitidrott.

Uppsala kommuns program för elitidrott använder följande definition:

”Elitidrotten finns inom begreppen utövar-elitidrott, åskådar-elitidrott och professionell idrott. Utövar-elitidrott innebär att det genom själva idrottsutövningen utkristalliseras en viss grupp av idrottare som genom sin skicklighet och upprepade prestationer framstår som elit inom sin idrott. Åskådar-elitidrott innehåller dessutom en ekonomisk utveckling genom intäkter från publik, sponsorer etc. till följd det allmänna och mediala intresse som finns runt idrotten.¹

Inom såväl utövar-elitidrott och åskådar-elitidrott finns idrottare som utövar sin idrott på professionell nivå.

Kommunens förhållningssätt till elitidrott och grund för kommunens prioriteringar av arenor, anläggningar och samverkan med elitidrotten är baserat på de positiva värden som elitidrotten tillför”

Idrottsrörelsen

Den till Riksidrottsförbundet anslutna föreningsorganiserade, medlemsbaserade och ideella organisationen med folkrörelseförankring som i detta program kan representeras av enskild förening, föreningsallians eller förbund på distriktsnivå.

Inom idrottsrörelsen används olika begrepp för hur verksamheten inriktas eller utformas. Flera av dessa begrepp har tydliga koppling till elitidrotten:

Elitsatsning. Krävande, specialiserad och organiserad idrottsverksamhet med uttalade prestations- och resultatmål.

Selektering: Att välja ut de för tillfället bästa - eller de som i framtiden bedöms bli de bästa - till tävlingar matcher, läger, lag eller träningsgrupper.

¹ Denna definition ansluter till Riksidrottsförbundets rapport FoU 2007:11 "Eliten è liten - men växer" och användes i ett tidigare idrottspolitiskt program (2010 – 2017) för tidigare Fritids- och naturvårdsnämnden i Uppsala kommun (FNN-2008-0159)

Specialisering: Innebär att helt inrikta sig på en idrottsgren eller disciplin.

Toppning: En form av selektering som innebär att de bästa vid ett givet tillfälle får en eller flera av följande fördelar i tävlingssammanhang: en given plats i laget, mer speltid eller av de aktiva betraktat en attraktivare position i laget/gruppen.

Utslagning: Att individen mot sin vilja inte längre får/kan vara med i laget/träningsgruppen

Nuläge

En stark drivkraft bakom internationell toppidrott har alltid varit prestige och nationell stolthet för att samla och manifestera den egna nationen. De ekonomiska drivkrafterna med ökande kommersialisering och professionalisering är idag mycket starka och idrotten och idrottsutövare används med stor genomslagskraft som budbärare för varumärken och idéer.

Den kommersialiserade och kapitaliserade idrotten som är en del av upplevelseindustrin kan ses som underhållningsidrott med starka påverkanskrafter på flera nivåer; samhällelig, politisk, näringsliv och idrottslig.² Elitidrott är inte synonymt med underhållningsidrott.

Svensk elitidrott har i ett internationellt perspektiv en tydlig breddkaraktär. Trots liten folkmängd har Sverige genom åren kunnat hävda sig väl i många olika idrottsgrenar. Det har sin förklaring i den svenska idrottsmodellen med folkrörelseförankring och starkt samhällsstöd.

Det globala perspektivet kan överföras till nationellt och lokalt perspektiv i Uppsala. Samma drivkrafter och samma påverkanskrafter men på ett lokalt plan och i en skala som anpassats till lokala förutsättningar, främst ekonomiska. I en alltmer hårdnande konkurrens ökar kostnaden för att framgångsrikt kunna nå och delta inom elitidrotten. I Uppsala innebär det ökade svårigheter för föreningar att bedriva elitidrott och konkurrensen finns inte bara på tävlingsarenan utan även om det ekonomiska utrymme som finns i form av sponsring liksom om det publika intresset. Något som utmärker elitidrotten i Uppsala är dess bredd. Kommunen representeras av individuella utövare och lag på högsta internationella och nationella nivå i många olika idrotter.

Det finns ett stort idrottsintresse i Uppsala. En marknadsundersökning som Elitidrott Uppsala lät göra 2015 visar att 52% av uppsalaborna är intresserade av idrott. På nationell nivå är siffran 38 %.

Trots ett stort idrottsintresse har åskådare-elitidrotten i Uppsala svårt att fylla läktarna. I statistiken över den genomsnittliga publiken på hemmamatcher i fotbollsallsvenskan har IK Sirius låga siffror i en tabell där spridningen är stor. Snittet för Sirius säsongen 2019 var 4288 åskådare. Bara tre lag hade färre åskådare och upp till Hammarby som toppar med 24 232 är det långt. Arenan sätter dessutom gräns för det. Om Sirius fyller arenan med i snitt drygt 8000 åskådare hamnar man i gott sällskap med anrika fotbollsklubbar som IFK Norrköping och Helsingborgs IF.

² Idrottens samhällsnytta. Faskunger, Sjöblom, RF, FoU Rapport 2017:1

Även Almtuna IS har låga åskådarsiffror. På sina hemmamatcher under säsongen 2019/-20 ligger snittet på 1430 åskådare vilket är näst lägst i serien där AIK ligger i topp med 4698 åskådare.

Fritidsvaneundersökningen som kommunen gjorde 2018, då drygt 2000 uppsalabor mellan 12 och 90 år svarade på frågor om vad man gör på sin fritid, svarade 27 % att man någon gång under året besökt ett elitidrottsevenemang. 19 % uppgav att man inte besökt något, men gärna skulle göra. 14 % har besökt elitidrottsevenemang 3 – 10 gånger och de allra flesta är män mellan 36 och 65 år.

De flesta elitföreningar i Uppsala måste kämpa hårt för att få verksamheten och ekonomin att gå runt. Två enkätundersökningar av elitidrotten som Uppsala kommun genomförde 2018 för att få en bild av elitidrottens villkor besvarades av 185 aktiva elitidrottare och 17 föreningar.

En kort sammanfattning av enkätsvaren från föreningarna visar att:

- Föreningarna ger en dyster bild av sina ekonomiska förutsättningar. Bara ett fåtal anger att man har tillräckliga möjligheter att bedriva elitidrott.
- Det är svårt att få sponsring för elitidrott i Uppsala. 82 % av föreningarna uppger att man har ganska eller mycket dåliga förutsättningar att få tillfredsställande sponsorintäkter.

I föreningsenkäten gavs NKI-betyg (Nöjd Kund Index) till kommunen inom följande områden:

	Betyg, 1 - 5
Bemötande	4,00
Tillgänglighet	3,76
Samarbete	3,53
Intresse för viktiga frågor	3,00
Information och kommunikation	3,00
Effektivitet	2,88
Kompetens för frågorna	2,88

I svaren från de aktiva märks:

- Elitsatsningen börjar för de flesta ungefär samtidigt med gymnasiestudierna.
- Det finns stora skillnader i villkoren, utifrån kön och utifrån idrottsgren.
- Det är få som kan livnära sig på sin idrott och de som kan göra det är nästan uteslutande män inom ishockey och fotboll.
- Individuella idrottare får generellt ingen lön från sin förening. Några har elitstöd eller sponsring.
- Omkring 50% förvärvsarbetar och 25 % studerar på universitet parallellt med sin idrott.
- På frågan om man är nöjd med villkoren som elitidrottare svarar 51 % att man är mycket eller ganska nöjd medan 19 % svarar ganska eller mycket missnöjd.

Kommunens förhållningssätt till elitidrott och grund för kommunens prioriteringar av arenor, anläggningar och samverkan med elitidrotten är baserat på de positiva värden som elitidrotten tillför:

- genomslagskraft via media ger regional, nationell och även internationell uppmärksamhet till kommunen som bidrar till att forma och stärka varumärket Uppsala
- en stark inspirationskälla och förebild för idrottsrörelsen.
- underhållning och positiva upplevelser. Oavsett om man har stort intresse som publik vid evenemangen eller ej kan man känna sig delaktig och inspireras av den gemenskap som idrotten skapar och som bidrar till prestige och stolthet för platsen där man bor.
- Intäkter från turismekonomiska effekter genom evenemang
- elitidrotten bidrar till Uppsalas och regionens tillväxt³⁴⁵
- indirekt en god påverkan på folkhälsan, främst genom starka förebilder som inspirerar andra till att börja idrotta och en positiv påverkan på utveckling av ledare.

Variation och mångfald.

Den allmänna utvecklingen i samhället kännetecknas av ökad mångfald inom kultur, nöjen och livsstilar. Variation och mångfald som signalerar Uppsalas kärnvärden som internationell, kompetent, inspirerande och nära ska vara utmärkande för elitidrotten i Uppsala.

Anläggningar och arenor

En konkurrenskraftig elitidrott är beroende av infrastruktur i form av anläggningar och arenor för träning och tävling.

Elitidrottens behov av anläggningar för träning och tävling hanteras i kommunens lokalförsörjningsplanering.

Kommunen generellt ska ta större ansvar för ägande och drift ju starkare prägel är av bredd- och motionsidrott och i synnerhet av barn- och ungdomsidrott, fysisk aktivitet för äldre och individer med funktionsnedsättning⁶. Andra än kommunen behöver ta ansvar för ägande och drift av elitidrottens anläggningar om elitidrottens behov ska kunna tillgodoses.

Målområde 1. Livslångt idrottande

Elitidrott är en fas i ett livslångt idrottande. En allsidig barn- och ungdomsidrotten ger en bred grund för idrott hela livet och start för dem som vill elitsatsa. Under studietiden, i gymnasium och universitet, kräver elitidrotten alltmer tid för träning och tävling och i övergången från junior till senior, som är ett stort steg att ta, väljer alltför många att sluta med idrotten. Det är viktigt att det finns alternativa möjligheter att stanna kvar inom idrotten och vara aktiv på en nivå som man själv väljer.

³ En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Regeringskansliet

⁴ Elitidrott har en viktig betydelse för regional tillväxt och utveckling. Backman Nilsson, int. Handelshögskolan Jönköping 2015 <http://vertikals.se/backman-nilsson/2015/03/08/hv71/>.

⁵ Sports and Local Growth in Sweden: Is a Successful Sports Team Good for Local Economic Growth? Emelie Värja, Örebro universitet 2016

⁶ Idrotts- och fritidspolitiskt program för Uppsala kommun. Kommunfullmäktige 7 december 2015

Att nå sin fulla potential som idrottare kräver tid, engagemang och hård träning. Föreningar ansvarar för att *elitsatsningar* sker med hänsyn till varje individs utveckling. En mångsidig och bred idrottslig grund ger bäst förutsättningar för *elitsatsning* och *specialisering* inom en särskild idrott. *Specialisering* först vid 15 – 16 års ålder ger större möjligheter till idrottslig framgång inom de flesta idrotter och skapar en god grund för att stanna kvar inom idrotten hela livet. *Selektering* och *toppning* som leder till *utslagning* från idrotten i unga år ska aldrig accepteras.

I Uppsala finns unika förutsättningar att parallellt med elitidrottskarriären studera och förbereda sig för livet efter elitkarriären. Landets ledande idrottsgymnasium vid Celsiusskolan står inför utmaningar för att även framöver kunna möta efterfrågan på attraktiva utbildningar. Övergången till universitetsstudier och möjligheter att kombinera med elitidrott behöver tydliggöras. Här behövs mer samverkan mellan kommunen, universiteten, näringslivet och föreningar.

Karriärväxling efter elitidrotten. Att ta tillvara elitidrottarens kompetenser efter avslutad karriär kan utveckla nya tjänster och arbetstillfällen. Utveckling av strukturer och program för kompetensöverföring efter elitkarriären tillbaka till idrotten, till ledare eller tränare eller inom andra områden i samhället kan utvecklas i samverkan mellan kommunen, näringslivet och föreningar.

Idrottsanläggningar och arenor ska planeras och byggas med perspektiv idrott hela livet, vilket ställer krav på utformning och samverkan i såväl planeringsskedet som nyttjande. För att klara anläggningsbehovet måste arenor och anläggningar vara mångfunktionella, flexibla och ha hög nyttjandegrad av olika målgrupper. Idrottens krav på arena- och anläggningsutveckling måste ske i dialog med kommunen i egenskap av arenaägare.

Som en del i ett livslångt idrottande ska det i Uppsala vara möjligt att göra en elitsatsning och därför finns behov av utveckling inom följande områden.

- *fortsatt utveckling av Sveriges ledande idrottsgymnasium med avseende på kursutbud och lokaler*
- *samverkan med universiteten, regionen, näringslivet och idrottsrörelsen för att skapa bättre förutsättningar för att kombinera elitidrott och universitetsstudier,*
- *samverkan mellan med näringslivet och idrottsrörelsen för att skapa bättre förutsättningar för att kombinera elitidrott och arbete*
- *anläggningar och arenor som möter elitidrottens behov och samtidigt möjliggör livslångt idrottande,*
- *karriärväxling från elitidrott till arbetsliv*
- *tydlighet i kommunens förhållningssätt till elitidrottens arenakrav*
- *ett kunskapskluster med universiteten/regionen/ kommunen /näringslivet runt elitidrotten.*

Målområde 2. Den moderna elitföreningen engagerar

Strukturen för svensk idrott, inklusive elitidrott, är att den bedrivs i lokala föreningar med en stark folkrörelseförankring och breddkaraktär. Det kallas den svenska

idrottsmodellen. Uppsala kommuns förhållningssätt till elitidrott är att den bedrivs inom idrottsrörelsen, i ideella föreningar, som är anslutna till Riksidrottsförbundet. Uppsala kommun ska samverka med flera berörda parter och bidra till utveckling av elitidrott där utgångspunkten är att idrott i föreningsregi för barn och unga, elit och bredd hör ihop och är inbördes beroende av varandra.

Med komponenter som det strategiska läget, hög utbildningsnivå, universitetsutbildningar i toppklass, brett spektra av idrottsanläggningar och flera föreningar med idrotter på elitnivå har Uppsala, genom samverkan mellan berörda parter, goda möjligheter att utveckla spetskompetens inom idrottens forskning och utveckling.

Former och regler mellan kommunen som arenaägare och arrangörer behöver utvecklas vad gäller tillgång till exponeringsytor, mediasändningar, försäljningsställen m.fl. kommersiella rättigheter i arenor och anläggningar som evenemangsarrangörer behöver för att möta olika behov och krav som ställs från publik, sponsorer, mediaföretag m.fl.

För att kommunen ska klara att tillhandahålla moderna och anpassade elitarenor och anläggningar måste de ha högt nyttjande, vilket kräver samverkan, flexibilitet och nytänkande hos föreningar, eventarrangörer och arenaägare.

Framgångsrik idrott. Elitidrott i Uppsala skall ge föreningar möjlighet att utmana på högsta möjliga nationella nivå och långsiktigt bygga en stark ekonomi.

Moderna föreningar som kan förändras i takt med omvärlden är bättre rustade att utveckla en konkurrenskraftig elitidrott. Uppsala kommun ska utveckla sitt arbete inom följande områden för att stärka föreningars arbete för konkurrenskraftig elitidrott;

- *Partnerskapet Elitidrott Uppsala, som plats för möten, dialog och samverkan mellan kommunen och elitidrotten*
- *att tydliggöra och lyfta fram elitidrottens betydelse och värde för Uppsala kommun*
- *transparenta och förutsägbara former för samverkan med elitidrotten som bärare av Uppsalas platsvarumärke*
- *höja publiksiffrorna på och förbättra synligheten kring de kommunala evenemangsanläggningarna*
- *evenemangsutveckling kring elitidrott som ger värde för uppsalaborna, besökande och Uppsala kommun*
- *tydlighet i samverkan mellan arenaägare och föreningar/arrangörer kring kommersiella rättigheter i kommunens anläggningar*
- *öka andelen sponsring från näringslivet till elitklubbar med målsättningen att få fler elitklubbar att stå på egna ben med minskat kommunalt stöd*

Målområde 3. Inkluderande elitidrott

I Uppsala ska parasport ges goda förutsättningar. Parasport, som tidigare hette handikappidrott, är ett samlingsbegrepp för idrott för personer som har en funktionsnedsättning. Elitidrott inom parasporten är ett prioriterat utvecklingsområde

som berör lokal- och anläggningsfrågor, föreningsstöd och samverkan med Region Uppsala, Upplands idrottsförbund m.fl.

Idrottsevenemang är fest, underhållning och positiva upplevelser som alla Uppsalabor ska ha möjlighet att ta del av som publik. Att transporter till och från arenor och evenemang ska ske med kollektivtrafik, till fots eller med cykel är utgångspunkt, vilket är möjligt genom samordnad planering, exempelvis att resan till och från arenan är inbakad i entrébiljetten.

Alla, från dem som planerar och bygger arenor till arrangörer, kollektivtrafik och andra berörda parter, har tillsammans ett ansvar att bidra till attraktiva evenemang som är inkluderande.

Föreningsidrottens goda möjligheter att skapa integrerande miljöer kan bidra till att utveckla och stärka elitidrotten.

Uppsala kommun ska arbeta för en inkluderande idrott genom att utveckla

- *förutsättningarna för parasport på elitnivå i Uppsala*
- *anläggningar och arenor för elitidrott som är välkomnande och trygga för alla brukare och besökare.*
- *evenemang med perspektiven inkluderande elitidrott*
- *socialt- ekonomiskt- och ekologisk hållbar elitidrott*
- *integration genom elitidrott*

Målområde 4. Jämställdhet för en framgångsrik idrott

Mycket stora ekonomiska resurser har genom idrottens kapitalisering tillförts idrotten. Framförallt till den internationella och medialt uppmärksammade toppidrotten. Det kommersiella värdet som idrotten genererar fördelas på marknadens villkor och en mycket liten del går till kvinnors idrottande. För att rätta till denna skevhet som inte ger kvinnor och män lika förutsättningar måste ett brett och långtgående förändringsarbete ske på alla nivåer i samhället.

Arbetet för jämställd idrott handlar förutom om fördelning av ekonomiska resurser även om vilka förutsättningar som erbjuds liksom strukturella former genom värderingar och synsätt på kvinnors idrott.

Kommunens arbete för jämställd elitidrott sker inom ramen för kommunens möjligheter att samordna, prioritera, skapa regler, signalera och införa stödformer som kan vara nödvändiga för att driva utvecklingen i önskad riktning. Kommunens arbete för jämställdhet går hand i hand med det arbete som pågår inom idrottsrörelsen.

Uppsala kommun ska medverka till/bidra till inkluderande idrott genom

- *jämställd fördelning av kommunens resurser för elitidrott*
- *samverkan med idrottsrörelsen och andra berörda parter för att uppnå en jämställd och framgångsrik elitidrott*

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för programmet och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av programmet. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer årligen upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Relaterade dokument

- Mål och Budget (KF)
- Idrotts- och fritidspolitiskt program (KF 2015)
- Policy för hållbar utveckling (KF 2017)
- Varumärkesplattform för varumärket Uppsala (KS 2016)
- Strategi för besöksnäringen (KF 2014)
- Policy och riktlinjer för parkering i Uppsala kommun (KF 2014)
- Borgensprinciper (KF 2014)
- Näringslivsprogram (KF 2017)
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning (KF 2016)
- Överenskommelse mellan Uppsalas föreningsliv och Uppsala kommun 2018-2023 (KF 2018)
- Riktlinjer för sponsring (KS 2012)
- Nämndernas verksamhetsplaner och bolagens affärsplaner